A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2010. október 5.*

A C-400/10. PPU. sz. ügyben,

az EUMSZ 276. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Supreme Court (Írország) a Bírósághoz 2010. augusztus 6-án érkezett, 2010. július 30-i határozatával terjesztett elő az előtte

J. McB.

és

L. E.

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: K. Lenaerts tanácselnök (előadó), R. Silva de Lapuerta, Juhász E., T. von Danwitz és D. Šváby bírák,

* Az eljárás nyelve: angol.

főtanácsnok: N. Jääskinen,
hivatalvezető: L. Hewlett főtanácsos,

tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság kérelmére, amelyben az eljárási szabályzat 104b. cikke alapján az előzetes döntéshozatal iránti kérelem sürgősségi eljárásban történő elbírálását kéri,

tekintettel a harmadik tanács e kérelemnek helyt adó, 2010. augusztus 11-i határozatára,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2010. szeptember 20-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– J. McB. képviseletében D. Browne SC, D. Quinn BL és J. McDaid solicitor,

– L. E. képviseletében G. Durcan SC, N. Jackson BL, S. Fennell BL és M. Quirke solicitor,

– Írország képviseletében D. O'Hagan, meghatalmazotti minőségben, segítői: M. MacGrath SC és N. Travers BL,

– a német kormány képviseletében J. Kemper, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében A.-M. Rouchaud-Joët és M. Wilderspin, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 338., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 243. o.; a továbbiakban: rendelet) értelmezésére vonatkozik.

2 A kérelmet a J. McB., aki három gyermek apja, és L. E., aki az előbbi gyermekek anyja, közötti, a jelenleg anyjukkal Angliában tartózkodó gyermekek Írországba való visszavitele tárgyában indított jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az 1980. évi Hágai Egyezmény

3 A gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló, 1980. október 25-i Hágai Egyezmény (a továbbiakban: 1980. évi Hágai Egyezmény) 1. cikke előírja:

„Az Egyezmény célja:

a) biztosítani a bármelyik Szerződő Államba jogellenesen elvitt vagy ott elrejtett [helyesen: visszatartott] gyermekek azonnali visszajuttatását;

b) valamint azt, hogy a gyermekek feletti felügyelet, illetve a láthatás gyakorlására szolgáló – az egyik Szerződő Állam jogrendszeréből folyó – jogot a többi Szerződő Államban ténylegesen tiszteletben tartsák."

4 Az említett Egyezmény 3. cikke az alábbiak szerint rendelkezik:

„A gyermek elvitele vagy elrejtése [helyesen: visszatartása] jogellenes, ha az:

a) sérti az azon Szerződő Állam jogrendszere szerint egy személynek, egy intézménynek vagy bármilyen más szervnek – akár együttesen, akár külön-külön – juttatott felügyeleti jogot, amelyben a gyermeknek az elvitelét vagy elrejtését [helyesen: visszatartását] közvetlenül megelőzően a szokásos tartózkodási helye volt; és

b) ezeket a jogokat az elvitel vagy elrejtés [helyesen: visszatartás] időpontjában – együttesen vagy külön-külön – gyakorolták, vagy azok gyakorlásában éppen az elvitel vagy visszatartás akadályozta meg az arra jogosultakat.

Az a) pontban említett felügyeleti jogosultság keletkezhet különösen jogszabály, bírói vagy államigazgatási határozat, vagy ezen Állam joga szerint joghatással bíró egyezség [helyesen: hatályban lévő megállapodás] alapján."

5 Az 1980. évi Hágai Egyezmény 15. cikke az alábbiakat írja elő:

„A Szerződő Államok igazságügyi és államigazgatási szervei a gyermek visszavitelére vonatkozó döntés meghozatala előtt megkövetelhetik, hogy a kérelmező szerezzen be a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti Állam hatóságaitól egy olyan értelmű határozatot, mely szerint a gyermek elvitele vagy elrejtése [helyesen: visszatartása] az Egyezmény 3. cikke értelmében jogellenes volt – feltéve, hogy abban az államban ilyen határozat egyáltalán beszerezhető. A Szerződő Államok Központi Hatóságai – amennyire lehetséges – támogatják a kérelmezőket az ilyen határozat beszerzésében."

Az uniós jog

6 A 2201/2003 rendelet (17) preambulumbekezdése pontosítja:

„A gyermek jogellenes elvitele vagy visszatartása esetében a gyermek visszavitelét haladéktalanul el kell érni, és ebből a célból az [1980. évi Hágai Egyezményt] kell továbbra is alkalmazni, az e rendelet rendelkezéseivel, különösen a 11. cikkel kiegészített formában. […]"

7 A hivatkozott rendelet (33) preambulumbekezdése értelmében:

„Ez a rendelet elismeri az alapvető jogokat és betartja az Európai Unió alapjogi chartájának [a továbbiakban: Charta] elveit. Különösen arra törekszik, hogy biztosítsa a gyermek alapvető jogainak tiszteletben tartását, ahogyan azt a [Charta] 24. cikke előírja."

8 Ugyanezen rendelet 2. cikkének 9. pontja szerint „felügyeleti jog": „a gyermek gondozásával kapcsolatos jogok és kötelességek, és különösen a gyermek tartózkodási helye meghatározásának joga".

9 A 2201/2003 rendelet 2. cikkének 11. pontja pontosítja, hogy „egy gyermek elvitele vagy visszatartása" jogellenes:

„a) amennyiben azt sérti a határozat vagy jogszabály hatálya alapján, illetve azon tagállam joga szerint jogilag kötelező [helyesen: hatályos] megállapodás útján szerzett felügyeleti jogokat, ahol a gyermek közvetlenül az elvitel vagy visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett;

és

b) feltéve, hogy az elvitel vagy visszatartás időpontjában a felügyeleti jogokat közösen vagy önállóan ténylegesen gyakorolták, vagy gyakorolták volna, ha az elvitelre vagy visszatartásra nem kerül sor. A felügyeletet közösen gyakoroltnak kell tekinteni, ha határozat vagy jogszabály hatálya értelmében a szülői felelősség egyik

gyakorlója nem határozhat a gyermek tartózkodási helyéről a szülői felelősség másik gyakorlójának hozzájárulása nélkül.”

10 A hivatkozott rendelet „A gyermek visszavitele” című 11. cikke előírja:

„(1) A (2)–(8) bekezdést kell alkalmazni, amennyiben a felügyeleti jogokat gyakorló személy, intézmény vagy más szerv egy tagállam illetékes hatóságaihoz folyamodik azért, hogy azok az [1980. évi Hágai Egyezmény] alapján hozzon [helyesen: hozzanak] határozatot annak érdekében, hogy kérelmezze annak a gyermeknek a visszavitelét, akit közvetlenül a jogellenes elvitel, illetve visszatartás előtti szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamtól eltérő tagállamba jogellenesen elvittek, illetve ott visszatartottak.

[…]

(3) Annak a bíróságnak, amelyhez az (1) bekezdésben említettek szerint a gyermek visszavitele iránti kérelmet nyújtanak be, a lehető leggyorsabban kell eljárnia a kérelemmel kapcsolatban, igénybe véve a nemzeti jogában rendelkezésre álló leggyorsabb eljárásokat.

Az első albekezdés sérelme nélkül, a bíróság – amennyiben rendkívüli körülmények nem gátolják meg – a kérelem benyújtását követően legkésőbb hat héten belül határozatot hoz.

[…]

(6) Amennyiben a bíróság határozott a visszavitel iránti kérelem elutasításáról az 1980. évi Hágai Egyezmény 13. cikke alapján, a bíróságnak akár közvetlenül, akár központi hatóságán keresztül, a nemzeti jog által meghatározottak szerint haladéktalanul el kell juttatnia a visszavitel elutasításáról szóló bírósági végzést és a vonatkozó okiratokat, különösen a bírósági tárgyalások jegyzőkönyvének másolatát azon tagállam joghatósággal rendelkező bíróságához vagy központi hatóságához, amelyben a gyermek közvetlenül a jogellenes elvitel, illetve visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett. A bírósághoz a visszavitel elutasításáról szóló határozat keltétől számított egy hónapon belül be kell nyújtani az összes említett okiratot.

(7) Kivéve, ha a felek egyike már felkereste azon tagállam bíróságait, ahol a gyermek közvetlenül a jogellenes elvitel, illetve visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, a (6) bekezdésben említett határozatot átvevő bíróságnak vagy központi hatóságnak tájékoztatnia kell ezekről a feleket, és fel kell kérnie őket arra, hogy az értesítéstől számított három hónapon belül a nemzeti joggal összhangban nyújtsanak be a bírósághoz egy beadványt az iránt, hogy a bíróság megvizsgálhassa a gyermekre vonatkozó felügyeleti jog kérdését.

Az e rendeletben szereplő joghatóságról szóló rendelkezések sérelme nélkül a bíróság lezárja az ügyet, amennyiben a határidőn belül a bírósághoz nem érkezik beadvány.

(8) Az 1980. évi Hágai Egyezmény 13. cikke szerinti visszavitelt elutasító határozat ellenére, e rendelet szerint joghatósággal rendelkező bíróság által kibocsátott későbbi, a gyermek visszavitelét elrendelő határozatok az alábbi III. fejezet 4. szakaszával összhangban hajthatók végre a gyermek visszavitelének biztosítása érdekében."

11 A 2201/2003 rendelet „Egyes többoldalú egyezményekhez való viszony” című 60. cikke az alábbiak szerint rendelkezik:

„A tagállamok közötti kapcsolatokban e rendelet elsőbbséget élvez a következő egyezményekkel szemben, amennyiben azok az e rendelettel szabályozott ügyekre vonatkoznak:

[…]

e) [1980. évi Hágai Egyezmény]”.

12 A hivatkozott rendelet „A hatály terjedelme” című 62. cikke a (2) bekezdésében előírja:

„A 60. cikkben említett egyezmények – különösen az 1980. évi Hágai Egyezmény – a 60. cikkel összhangban továbbra is hatályban maradnak azon tagállamok között, amelyek ezen egyezmények részes felei.”

A nemzeti jog

13 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az ír jogban a gyermekek vér szerinti apja *ipso iure* nem rendelkezik felügyeleti joggal. Ezenkívül az a tény, hogy a házasságot nem kötő szülők együtt laktak, és az apa tevékenyen vett részt a gyermek nevelésében, önmagában nem biztosít ilyen jogot az apának.

14 Mindazonáltal a gyermekek jogállásáról szóló 1987. évi törvény (Status of Children Act 1987) 12. cikkével módosított, a kiskorúak gyámságáról szóló 1964. évi törvény (Guardianship of Infants Act 1964) 6A. cikke, szerint „amennyiben az apa és az anya nem kötött házasságot, az apa kérelmére a bíróság határozatában őt a kiskorú gyermek gyámjául rendelheti ki."

15 A gyermekek jogállásáról szóló 1987. évi törvény 13. cikkével módosított, a kiskorúak gyámságáról szóló 1964. évi törvény 11. cikkének (4) bekezdése előírja:

„Abban az esetben, ha a kiskorú gyermek apja és anyja nem kötött házasságot, az apának és anyának a kiskorú gyermek felügyeletére és láthatásához való jogára vonatkozó jelen cikk szerinti kérelem benyújtásához való jog megilleti az olyan apát, aki nem gyámja a kiskorúnak, és e tekintetben az e cikkben az apa vagy a kiskorú gyermek szülője alatt az ilyen apa is értendő."

16 Az Európai Közösségek által elfogadott 2005. évi rendeletekkel (a házassággal és a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben hozott határozatok), [European Communities (Judgments in Matrimonial Matters and Matters of Parental Responsibility) Regulations 2005] módosított, a gyermekek jogellenes elviteléről és a felügyeletre vonatkozó határozatok végrehajtásáról szóló 1991. évi törvény (Child Abduction and Enforcement of Custody Orders Act 1991) a 15. cikkében előírja:

„A[z 1980. évi Hágai Egyezmény] 15. cikke értelmében vett olyan kérelem nyomán, amelynek benyújtója a bíróság szerint az ügyben érdekelt személy, a bíróság határozatot hozhat arra vonatkozóan, hogy valamely gyermek országból való elvitele, vagy azon kívül való visszatartása:

a) [a rendelet] 2. cikke értelmében vett jogellenes elvitel vagy visszatartás, a tagállamokba történő elvitel vagy valamely tagállambeli visszatartás esetében, illetve

b) a [z 1980. évi] Hágai Egyezmény 3. cikke értelmében véve jogellenes, minden egyéb esetben."

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

Az alapügyben szereplő jogvita alapjául szolgáló tényállás

17 A Bírósághoz benyújtott iratokból kitűnik, hogy az alapügy ír nemzetiségű felperese, J. McB. és ugyanezen eljárás brit nemzetiségű alperese, L. E., akik házasságot nem kötő társak, több mint tíz évig együtt éltek Angliában, Ausztráliában, Észak-Írországban és 2008 novembere óta Írországban. Három gyermekük volt: J., a 2000. december 21-én Angliában született fiú; E., a 2002. november 20-án Észak-Írországban született lány; J. C., a 2007. július 22-én Észak-Írországban született lány.

18 A felek közötti viszony 2008 végén, 2009 elején romlott meg; az anya különösen az apa erőszakos magatartására hivatkozva, többször is nőknek fenntartott menedékhelyre vitte magával a gyermekeket. 2009 áprilisában a két szülő kibékült, és elhatározta, hogy 2009. október 10-én összeházasodik. Mindazonáltal észak-írországi üzleti útjáról 2009. július 11-én visszatérve az apa felfedezte, hogy az anya a gyermekeivel ismét elhagyta a családi otthont, hogy az említett menedékhelyre költözzön.

19 2009. július 15-én az apa ügyvédjei, annak megbízásából, keresetlevelet fogalmaztak meg a hatáskörrel rendelkező illetékes ír bírósághoz, úgymint a District Courthoz, a

három gyermek felügyeleti jogának megszerzése érdekében. Mindazonáltal az anya 2009. július 25-én Angliába repült az említett három gyermekkel, valamint a korábbi kapcsolatából született másik, idősebb gyermekével. Ezen időpontban az említett keresetlevelet nem kézbesítették az anyának, így az ír eljárási jog alapján a keresetet nem terjesztették elő szabályosan, és ezáltal nem került az ügy az ír bíróság elé.

Az apa által Angliában indított eljárás

20 2009. november 2-án J. McB. keresetet indított a High Court of Justice (England & Wales)-nél, Family Division (Egyesült Királyság), a gyermekek Írországba való visszavitelének elrendelését kérve, az 1980. évi Hágai Egyezmény és a 2201/2003 rendelet rendelkezései alapján. 2009. november 20-i határozatában e bíróság ugyanezen egyezmény 15. cikkének megfelelően, az ír hatóságoktól származó olyan értelmű határozat vagy igazolás beszerezését kérte az apától, amely megállapítja, hogy a gyermekek elvitele az említett egyezmény 3. cikke értelmében jogellenes volt.

Az apa által Írországban indított eljárás

21 2009. december 22-én J. McB. keresetet indított a High Court (Ireland) előtt, egyrészt olyan határozat vagy igazolás megszerzése érdekében, amely szerint a három gyermek 2009. júliusi 25-i elvitele az 1980. évi Hágai Egyezmény 3. cikke alapján jogellenes volt, másrészt pedig a felügyeleti jog megszerzése iránt.

22 2010. április 28-án hozott ítéletével az említett High Court azzal az indokkal utasította el az első kérelmét, hogy az apa a gyermekek elvitele időpontjában nem rendelkezett felügyeleti joggal azok felett, így az elvitel nem volt jogellenes az 1980. évi Hágai Egyezmény vagy a 2201/2003 rendelet értelmében.

23 Az apa fellebbezett e határozat ellen a kérdést előterjesztő bíróságnál. E bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelmében megállapítja, hogy az apa 2009. július 25-én az 1980. évi Hágai Egyezmény rendelkezései értelmében nem rendelkezett felügyeleti joggal a gyermekei felett. Mindazonáltal megjegyzi, hogy a gyermekeknek az 1980. évi Hágai Egyezmény alapján az egyik tagállamból a másikba való visszavitelére irányuló kérelmek szempontjából a „felügyeleti jogot" jelenleg a hivatkozott rendelet 2. cikkének (9) bekezdése határozza meg.

24 A kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint sem a 2201/2003 rendelet, sem pedig a Charta 7. cikkének rendelkezéseiből nem következik, hogy valamely gyermek vér szerinti apja szükségképpen rendelkezik e gyermek felügyeleti jogával, a gyermek elvitele jogellenességének vagy jogszerűségének meghatározása vonatkozásában, a számára ilyen jogot megállapító bírósági határozat hiányában. A kérdést előterjesztő bíróság mindazonáltal elismeri, hogy az uniós jog e rendelkezéseinek értelmezése a Bíróság hatáskörébe tartozik.

25 E körülmények között a Supreme Court az eljárás felfüggesztéséről határozott, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„A [2201/2003 rendelet], akár a [Charta] 7. cikkének megfelelően értelmezve, akár nem, megakadályozza-e, hogy valamely tagállam jogszabályban írja elő, hogy a gyermek anyjával házasságot nem kötő apának meg kell szereznie az illetékes bíróság számára felügyeletet megállapító határozatát annak érdekében, hogy »felügyeleti joggal« rendelkezőnek minősüljön, amely jog az említett rendelet 2. cikkének (11) bekezdése

alkalmazásában jogellenessé teszi a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti országból való elvitelét?”

A sürgősségi eljárásról

26 A kérdést előterjesztő bíróság a Bíróság eljárási szabályzatának 104b. cikke alapján a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem sürgősségi eljárásban történő elbírálását kéri.

27 E kérelmét azzal indokolta, hogy a 2201/2003 rendelet (17) preambulumbekezdése szerint a gyermek jogellenes elvitele esetében a gyermek visszavitelét haladéktalanul el kell érni.

28 E tekintetben meg kell állapítani, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a jelen ügy három, 3, 7, illetve 9 éves gyermeket érint, akik több mint egy éve el vannak választva apjuktól. Mivel kiskorú gyermekekről van szó, a jelenlegi helyzet fenntartása súlyosan károsíthatja a gyermekeknek az apjukkal fenntartott kapcsolatát, különösen a legfiatalabbat illetően.

29 Az előadó bíró javaslatára, a főtanácsnok meghallgatását követően a Bíróság harmadik tanácsa 2010. augusztus 11-én úgy határozott, hogy helyt ad a kérdést előterjesztő bíróság azon kérelmének, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet sürgősségi eljárásban bírálják el.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

Az elfogadhatóságról

30 Az Európai Bizottság megkérdőjelezi az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságát, a német kormány érvelése szerint pedig elfogadhatatlan e kérelem. Megállapítják lényegében, hogy az alapügyben szereplő jogvita nem a gyermekeknek a rendelet 11. cikke szerinti visszavitelét érinti, hanem a visszavitelt megelőzően a gyermekek elvitele jogellenességét az 1980. évi Hágai Egyezmény 15. cikke szerint megállapító határozat megszerzését. E jogvita így azt a kérdést érinti, hogy a gyermekek elvitele nem a 2201/2003 rendelet 2. cikkének 11. pontja, hanem az 1980. évi Hágai Egyezmény 1. és 3. cikke alapján jogszerű-e. Ugyanis az alapügy felperese az illetékes ír bíróságokhoz kérelemmel fordult olyan értelmű határozat vagy igazolás beszerezése érdekében, amely megállapítja, hogy a gyermekei elvitele vagy nemvisszavitele az 1980. évi Hágai Egyezmény 3. cikke értelmében jogellenes volt. E kérelmet azzal az indokkal nyújtotta be, hogy a High Court of Justice (England & Wales), Family Division ezen egyezmény 15. cikke alapján ilyen határozat vagy igazolást benyújtását kérte tőle.

31 Továbbá a 2201/2003 rendelet és különösen annak 11. cikke nem az 1980. évi Hágai Egyezmény 15. cikkében előírt, valamely gyermek elvitele jogellenességének megállapítására irányuló eljárásra vonatkozik, hanem kizárólag a visszavitelre vonatkozó eljárásra. Ennélfogva a 2201/2003 rendelet 11. cikke csak a hivatkozott egyezmény 15. cikkében előírt eljárás befejezését követően bír jelentőséggel, és a gyermekek visszavételére vonatkozó eljárás oly módon indult, hogy elhamarkodott a kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdés.

32 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint kizárólag a jogvitát elbíráló és a meghozandó döntésért felelős tagállami bíróság feladata annak eldöntése, hogy az ügy sajátos jellemzőit tekintve az ítélet meghozatalához szükség van-e az előzetes döntéshozatalra, és hogy a Bíróságnak feltett kérdések valóban relevánsak-e (a C-376/05. és C-377/05. sz., Brünsteiner és Autohaus Hilgert ügyben 2006. november 30-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-11383. o.] 26. pontja, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

33 Következésképpen, amennyiben a feltett kérdések az uniós jog értelmezését vetik fel, a Bíróság főszabály szerint köteles határozatot hozni (lásd különösen a C-379/98. sz. PreussenElektra-ügyben 2001. március 13-án hozott ítélet [EBHT 2001., I-2099. o.] 38. pontját, a C-103/08. sz. Gottwald-ügyben 2009. október 1-jén hozott ítélet [EBHT 2009., I-9117. o.] 16. pontját).

34 Ebből következik, hogy a nemzeti bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések relevanciájának vélelmét csak kivételesen lehet megdönteni, ha nyilvánvaló, hogy az e kérdésekkel érintett uniós jogi rendelkezések kért értelmezése semmilyen kapcsolatban sem áll az alapügy tényállásával vagy tárgyával (lásd különösen a fent hivatkozott Gottwald-ügyben hozott ítélet 17. pontját és a C-82/09. sz. Dimos Agios Nikolaos ügyben 2010. április 22-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-3649. o.] 15. pontját).

35 A jelen esetben a kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint szükséges a 2201/2003 rendelet és különösen annak 2. cikke 11. pontjának értelmezése az e bírósághoz benyújtott arra irányuló kérelem elbírálásához, hogy olyan értelmű határozatot vagy igazolást bocsásson ki, amely megállapítja, hogy a szóban forgó gyermekeknek az alapügyben szereplő jogvitában történő elvitele vagy nemvisszavitele jogellenes volt. Az alkalmazandó nemzeti jogból, úgymint az Európai Közösségek által elfogadott 2005. évi rendeletekkel (a házassággal és a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben hozott határozatok) módosított, a gyermekek elviteléről és a felügyeletre vonatkozó határozatok végrehajtásáról szóló 1991. évi törvény 15. cikkéből kitűnik továbbá, hogy a valamely gyermek másik tagállamba való elvitelekor az elvitelnek az említett rendelet 2. cikke szerinti jogszerűsége alapján kell a nemzeti bíróságnak határoznia,

amennyiben valamely felperes az 1980. évi Hágai Egyezmény 15. cikke alapján ilyen határozat vagy igazolás kiállítását kéri.

36 Emellett meg kell állapítani, hogy a 2201/2003 rendelet 60. cikke értelmében a tagállamok közötti kapcsolatokban e rendelet elsőbbséget élvez az 1980. évi Hágai Egyezménnyel szemben, amennyiben az utóbbi az említett rendelettel szabályozott ügyekre vonatkozik. A 2201/2003 rendelet ezen elsőbbségét figyelembe véve az 1980. évi Hágai Egyezmény a 60. cikkel összhangban továbbra is hatályban marad azon tagállamok között, amelyek ezen egyezmény részes felei, ugyanezen rendelet 62. cikke (2) bekezdése szerint, és amint azt a (17) preambulumbekezdése kimondja. Ennélfogva a gyermekek egyik tagállamból másikba történő elvitelére egy szabályösszesség vonatkozik, úgymint az 1980. évi Hágai Egyezmény rendelkezései, kiegészítve a 2201/2003 rendelet rendelkezéseivel, mivel az utóbbiak élveznek elsőbbséget a másik hatályához képest.

37 E körülmények között a kérdést előterjesztő bíróság által kért értelmezés nem tűnik irrelevánsnak az általa meghozandó határozat szempontjából.

38 Következésképpen az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet elfogadhatónak kell nyilvánítani.

Az ügy érdeméről

39 A kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2201/2003 rendeletet úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes, hogy valamely tagállam joga a gyermek anyjával házasságot nem kötő apa szülői felügyeleti joggal való rendelkezését annak rendeli alá, hogy az apa szerez-e az illetékes nemzeti bíróságtól számára ilyen jogot

megállapító határozatot, amely az e rendelet 2. cikkének (11) bekezdése értelmében jogellenessé teheti a gyermek anya általi elvitelét, vagy annak vissza nem vitelét.

40 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az említett rendelet 2. cikkének 9. pontja a „felügyeleti jogot" „a gyermek gondozásával kapcsolatos jogok és kötelességek, és különösen a gyermek tartózkodási helye meghatározásának jogaként" határozza meg.

41 Mivel a „felügyeleti jog" fogalmát ekként határozza meg a 2201/2003 rendelet, az autonóm a tagállamok jogához képest. Az uniós jog egységes alkalmazásának követelményéből és az egyenlőség elvéből ugyanis az következik, hogy a jelentésének és hatályának meghatározása érdekében a tagállami jogokra kifejezett utalást nem tartalmazó e jogi rendelkezést az egész Unióban önállóan és egységesen kell értelmezni, figyelembe véve a rendelkezés összefüggéseit és a kérdéses szabályozás célját (a C-66/08. sz. Kozłowski-ügyben 2008. július 17-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-6041. o.] 42. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Így ugyanezen rendelet alkalmazásában a felügyeleti jog mindenesetre magában foglalja az e joggal rendelkezőnek azon jogát, hogy meghatározza a gyermek tartózkodási helyét.

42 Ettől eltér a felügyeleti joggal rendelkező meghatározásának kérdése. E tekintetben az említett rendelet 2. cikke 11. pontja a) alpontjából kitűnik, hogy valamely gyermek elvitelének jogellenessége vagy jogszerűsége „a határozat vagy jogszabály hatálya alapján, illetve azon tagállam joga szerint jogilag kötelező [helyesen: hatályos] megállapodás útján szerzett felügyeleti jogok[…] [létezésétől függ], ahol a gyermek közvetlenül az elvitel vagy visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett."

43 Ebből következik, hogy a 2201/2003 rendelet nem határozza meg, hogy kinek kell a gyermek elvitelét a 2. cikke 11. pontja értelmében jogellenessé tévő felügyeleti joggal rendelkeznie, hanem e jog jogosultjának meghatározását illetően annak a tagállamnak a jogára utal, ahol a gyermek közvetlenül az elvitele vagy visszatartása előtt a szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett. Így e tagállam joga határozza meg azon feltételeket, amelyek mellett a vér szerinti apa a 2201/2003 rendelet 2. cikkének 9. pontja szerint megszerzi a gyermeke feletti felügyeleti jogot, adott esetben alárendelve e jog megszerzését az illetékes nemzeti bíróság által számára ilyen jogot megállapító határozat beszerzésének.

44 A fentiekre tekintettel úgy kell értelmezni a 2201/2003 rendeletet, hogy valamely gyermek elvitelének e rendelet szerinti jogellenessége kizárólag az alkalmazandó nemzeti jog által biztosított felügyeleti jog létezésétől függ, amelynek megsértésével sor került az elvitelre.

45 Mindazonáltal a kérdést előterjesztő bíróság azt vizsgálja, hogy a Charta és különösen annak 7. cikke befolyásolja-e az említett rendelet ezen értelmezését.

46 Az alapügy felperese vitatja, hogy valamely gyermeknek az anyja általi, a vér szerinti apja tudta nélküli elvitele ne lenne jogellenes az 1980. évi Hágai Egyezmény és a 2201/2003 rendelet alapján, jóllehet az apa együtt élt a gyermekével, valamint – házasságkötés nélkül – annak anyjával, és tevékenyen részt vett e gyermek nevelésében.

47 A felperes álláspontja szerint az említett rendeletnek a jelen ítélet 44. pontjában kifejtett értelmezése olyan helyzethez vezethet, amely nem összeegyeztethető a Charta 7. cikkében, valamint az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény (a továbbiakban: EJEE) 8. cikkében foglalt, a magán- és családi élet

tiszteletben tartásához való joggal, sem pedig a gyermekeknek az ugyenezen Charta 24. cikkében előírt jogaival. A 2201/2003 rendelet alapján a „felügyeleti jogot" úgy kell értelmezni, hogy e jogot a vér szerinti apa abban a helyzetben szerzi meg, ha az apa és gyermekei ugyanolyan módon élnek családi életet, mint a házasságon alapuló családok. Különben az apának a nemzeti illetékes bírósághoz kérelem benyújtását és adott esetben a felügyeleti jog megszerzését lehetővé tevő „potenciális" joga megfosztható minden hatásától az anya egyoldalú és titokban végrehajtott cselekményei révén. Márpedig az ilyen kérelem benyújtásához való jogot megfelelően kellene védeni.

48 A kérdést előterjesztő bíróság jelzi, hogy az ír jogban a vér szerinti apa nem rendelkezik gyermeke felett felügyeleti joggal, kivéve ha e jogot a szülők közti megállapodás vagy bírósági határozat biztosítja, jóllehet e felügyeleti jog hivatalból, kifejezett rendelkezés nélkül az anyát illeti meg.

49 E feltételek mellett ellenőrizni kell, hogy a vér szerinti apa és gyermekei alapvető jogainak tiszteletben tartásával ellentétes-e a 2201/2003 rendeletnek a jelen ítélet 44. cikkében kifejtett értelmezése.

50 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az EUSZ 6. cikke (1) bekezdésének első albekezdése szerint az Unió elismeri a Chartában foglalt jogokat, szabadságokat és elveket; amely Charta „ugyanolyan jogi kötőerővel bír, mint a Szerződések."

51 Először is a Charta rendelkezéseinek címzettjei, annak 51. cikkének (1) bekezdése értelmében, a tagállamok, annyiban, amennyiben az Unió jogát hajtják végre. Ugyenezen rendelkezés (2) bekezdése szerint a Charta az uniós jog alkalmazási körét

nem terjeszti ki az Unió hatáskörein túl, továbbá „nem hoz létre új hatásköröket vagy feladatokat az Unió számára, és nem módosítja a Szerződésekben meghatározott hatásköröket és feladatokat". Így a Bíróságnak a Charta alapján kell értelmeznie az uniós jogot a számára biztosított hatáskörökön belül.

52 Ebből következik, hogy a jelen ügy keretében a Chartát csak a 2201/2003 rendelet értelmezéséhez kell figyelembe venni, a nemzeti jog önmagában történő értékelése nélkül. Különösen azt kell vizsgálni, hogy a Charta rendelkezéseivel ellentétes-e a rendeletnek a jelen ítélet 44. pontjában kifejtett értelmezése, figyelembe véve többek között az abban foglalt nemzeti jogra utalást.

53 Ráadásul a Charta 52. cikkének (3) bekezdéséből következik, hogy mivel az EJEE-ben biztosított jogoknak megfelelő jogokat tartalmaz, e jogok tartalmát és terjedelmét azokéval azonosnak kell tekinteni. Ez a rendelkezés nem akadályozza meg azonban azt, hogy az Unió joga kiterjedtebb védelmet nyújtson. Ugyanezen Charta 7. cikke értelmében „[m]indenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát és kapcsolattartását tiszteletben tartsák". Az EJEE 8. cikke (1) bekezdésének megfogalmazása megegyezik a 7. cikkével, a „kapcsolattartását" kifejezés helyett a „levelezését" kifejezés használatától eltekintve. Ennélfogva meg kell állapítani, hogy e 7. cikk az EJEE 8. cikke (1) bekezdésében biztosított jogoknak megfelelő jogokat tartalmaz. A Charta 7. cikkének tartalmát és terjedelmét az Emberi Jogok Európai Bírósága ítélkezési gyakorlata által értelmezett EJEE 8. cikke (1) bekezdésével azonosnak kell tekinteni (lásd analógia útjána a C-450/06. sz. Varec-ügyben 2008. február 14-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-581. o.] 48. pontját).

54 Az Emberi Jogok Európai Bírósága már vizsgált egy olyan ügyet, amelynek a tényállása hasonló volt az alapügyben szereplőéhez, amelyben egy házasságot nem kötő pár gyermekét az e gyermek felett kizárólagosan felügyeleti joggal rendelkező anya egy másik államba vitte. E tekintetben az Emberi Jogok Európai Bírósága lényegében

úgy ítélte meg, hogy az a nemzeti szabályozás, amely az ilyen gyermek feletti szülői felügyeleti jogot kizárólag az anyának biztosítja *ipso iure,* nem ellentétes az 1980. évi Hágai Egyezmény alapján értelmezett EJEE 8. cikkével, mivel a szülői felügyeleti joggal nem rendelkező apa számára engedélyezi, hogy az illetékes nemzeti bíróságtól kérje e jog módosítását (EJEB, 2003 szeptember 2-i Guichard kontra Franciaország határozat, Ítéletek és határozatok Tára 2003-X; lásd továbbá ebben az értelemben az 1999. szeptember 14-i Balbontin kontra Egyesült Királyság határozatot, a 39067/97. sz. keresetlevél).

55 Ebből következik, hogy a rendelet alkalmazásában valamely gyermek, anyja által másik tagállamba történő elvitele jogellenességének meghatározása érdekében a gyermek vér szerinti apja jogosult arra, hogy az illetékes nemzeti bírósághoz forduljon az elvitel előtt a gyermeke feletti felügyeleti jog megszerzése érdekében, amely ilyen összefüggésben magának a vér szerinti apának a magán- és családi élethez való joga lényegét képezi.

56 Ugyanis az Emberi Jogok Európai Bírósága szintén úgy ítélte meg, hogy az olyan nemzeti szabályozás, amely az anya beleegyezése hiányában nem biztosít a vér szerinti apának lehetőséget a gyermeke feletti felügyeleti jog megszerzésére, az apával szembeni igazolatlan hátrányos megkülönböztetésnek minősül, és sérti az EJEE 8. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikkét (EJEB, 2009. december 3-i Zaunegger kontra Németország ítélet, 63. és 64. §).

57 Ezzel ellentétben az a tény, hogy a vér szerinti apa az anyától eltérően nem rendelkezik automatikusan a gyermeke felügyeleti jogával a 2201/2003 rendelet 2. cikke értelmében, nem befolyásolja a magán- és családi életéhez való joga tartalmának lényegét, amennyiben a jelen ítélet 55. pontjában kimondott jogot tiszteletben tartják.

58 E megállapítást nem sérti az a tény, hogy az ilyen apa által a felügyeleti jog megszerzése érdekében időben tett intézkedés hiányában a gyermeknek az anyja által másik tagállamba történő elvitele esetében az apa számára lehetetlen e gyermeknek a korábbi szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamba történő visszavitele. Az ilyen elvitel ugyanis a gyermek feletti felügyeleti joggal rendelkező anyának az EUMSZ 20. cikk (2) bekezdésének a) pontjában és az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdésében érintett szabad mozgáshoz való jogának és a gyermek tartózkodási helye meghatározása jogának jogszerű gyakorlása, anélkül hogy az megfosztaná a vér szerinti apát azon lehetőségtől, hogy az e gyermek feletti felügyeleti jog vagy az utóbbi láthatásához való jog ezt követő megszerzése érdekében kérelmet nyújtson be.

59 Így a vér szerinti apa javára a gyermeke feletti felügyeleti jognak – az e jog biztosításának a nemzeti jog szerinti hiánya ellenére – a 2201/2003 rendelet 2. cikkének 11. pontja értelmében történő elismerése sérti a jogbiztonság követelményét, valamint a mások – a jelen esetben az anya – jogainak és szabadságainak szükséges védelmét a Charta 52. cikkének (1) bekezdése értelmében. Az ilyen megoldás többek között a Charta 51. cikke (2) bekezdésének sérelmével fenyeget.

60 Emlékeztetni kell többek között arra, hogy a Chartának a kérdést előterjesztő bíróság által az előterjesztett kérdésben említett 7. cikkét a gyermek mindenekfelett álló – az Alapjogi Charta 24. cikkének (2) bekezdésében elismert – érdekének figyelembevételére vonatkozó kötelezettséggel összefüggésben kell értelmezni, figyelembe véve a gyermeknek a szülőjével való rendszeres és személyes kapcsolattartásra vonatkozó – az ugyanezen 24. cikk (3) bekezdésében kifejezett – szükségét (lásd ebben az értelemben a C-540/03. sz., Parlament kontra Tanács ügyben 2006. június 27-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-5769. o.] 58. pontját). Továbbá a 2201/2003 rendelet (33) preambulumbekezdéséből következik, hogy az elismeri az alapvető jogokat, betartja a Charta elveit, és különösen arra törekszik, hogy biztosítsa a gyermek alapvető jogainak tiszteletben tartását, ahogyan azt a Charta 24. cikke előírja. Így az említett rendelet rendelkezéseit nem lehet az említett alapvető jogot figyelmen kívül hagyva értelmezni, amelynek tiszteletben tartása tagadhatatlanul összeolvad a gyermekek

mindenekfelett álló érdekével (lásd ebben az értelemben C-403/09. PPU. sz. Detiček-ügyben 2009. december 23-án hozott ítélet [EBHT 2009., I-12193. o.] 53–55. pontját).

61 E körülmélnyek között meg kell még vizsgálni, hogy a Charta 24. cikkével, amelynek tiszteletben tartását végső soron a Bíróság biztosítja, ellentétes-e a 2201/2003 rendeletnek a jelen ítélet 44. pontjában kifejtett értelmezése.

62 E tekintetben figyelembe kell venni a nemzeti bíróság által az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban hivatkozott, a házasságon kívüli kapcsolatok és az ezekből származó gyermekek, valamint a szülők közti kapcsolatok igén széles skáláját, amely a tagállamokban a szülői felelősség terjedelmének és megosztásának igen eltérő elismerésében mutatkozik meg. Így a Charta 24. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes, hogy a 2201/2003 rendelet alkalmazásában a felügyeleti jog főszabály szerint kizárólag az anyát illeti, és hogy a vér szerinti apa csak akkor rendelkezik felügyeleti joggal, ha azt bírósági határozat elrendeli. Az ilyen követelmény ugyanis lehetővé teszi az illetékes nemzeti bíróság számára, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által említettekhez hasonló valamennyi vonatkozó adatot – és különösen a gyermek születésének körülményeit, a szülők közti kapcsolat jellegét, az egyes szülők és a gyermek közti kapcsolatot, valamint a szülők mindegyikének a felügyeleti jog biztosítására való alkalmasságát – figyelembe véve határozzon a gyermek feletti felügyeletei jogról, valamint a gyermek láthatásához való jogról. Ezen adatok figyelembevétele a gyermek mindenek felett álló érdekét védi a Charta 24. cikke (2) bekezdésének megfelelően.

63 A fentiekből következik, hogy a Charta 7. és 24. cikkével nem ellentétes a rendeletnek a jelen ítélet 44. pontjában kifejtett értelmezése.

64 E körülmények között azt kell válaszolni az előterjesztett kérdésre, hogy a 2201/2003 rendeletet úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellenétes, hogy valamely tagállam joga

a gyermek anyjával házasságot nem kötő apa szülői felügyeleti joggal való rendelkezését annak rendeli alá, hogy az apa szerez-e az illetékes nemzeti bíróságtól számára ilyen jogot megállapító határozatot, amely az e rendelet 2. cikkének (11) bekezdése értelmében jogellenessé teheti a gyermek anya általi elvitelét, vagy annak nem visszavitelét.

A költségekről

65 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendeletet úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellenétes, hogy valamely tagállam joga a gyermek anyjával házasságot nem kötő apa szülői felügyeleti joggal való rendelkezését annak rendeli alá, hogy az apa szerez-e az illetékes nemzeti bíróságtól számára ilyen jogot megállapító határozatot, amely az e rendelet 2. cikkének (11) bekezdése értelmében jogellenessé teheti a gyermek anya általi elvitelét, vagy annak nem visszavitelét.

Aláírások